

Dr. Jakab László¹

A PRT NEM SZERVEZETSZERŰ TŰZOLTÓ TANFOLYAMOK TAPASZTALATAI²

A PRT nem szervezetszerű tűzoltó tanfolyamok szervesen illeszkedtek be a Magyar Honvédség által megrendelt tűzoltó tanfolyamok sorába. Évente – a váltásoknak megfelelően kétszer kerültek megtartásra Szolnokon a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem campusán. Az általános és a szakmai követelményeket a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság adta ki, ezek alapján készültek el a tanfolyamok tantárgyprogramja és tematikája. A képzés elméleti -, és gyakorlati felkészítésből állt és a tanfolyam végén tanfolyami záróvizsgán került felmérésre a hallgatók tudásszintje.

EXPERIENCE OF THE PRT FIRE FIGHTING COURSES

The PRT fire fighting courses originally integrated in the fire fighting courses that were ordered by the Hungarian Army. These courses were held two times a year in Szolnok in the campus of the Miklós Zrínyi National Defence University. The Joint Forces Command determined the general and theoretical requirements which were the basis of the course program. The courses divided into theoretical and practical parts, and the students had to pass a final exam in the end of the training.

A 17/2003. (HK) HM KÁT-HVKF együttes intézkedésében meghatározásra kerültek a különböző tanfolyamrendszerek. A tanfolyamrendszerek egyik fajtája a katonai-szakmai ismeret kiegészítő tanfolyamok. Ebbe a tanfolyamrendszerbe tartoztak a repülőtéri tűzoltó alaptanfolyamok, a repülőtéri szerződéses (speciális) -, és a repülőtéri szakasz (váltás) parancsnoki tűzoltó tanfolyamok. Ide illeszkedett be 2009-ben az Összhaderőnemi Parancsnokság által megrendelt PRT nem szervezetszerű tűzoltó tanfolyam is.

A PRT-K (TARTOMÁNYI ÚJJÁÉPÍTŐ CSOPORTOK) LÉTREJÖTTE

Afganisztánban a tálib rendszer bukását követően az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1386. számú határozatának Biztonsági Tanácsának határozatával létrehozott ISAF (International Security Assistance Force – Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erők) feladata „*kialakítani egy stabil, biztonságos környezetet és egyúttal hozzájárulni az afgán társadalom és gazdaság hosszú távú, folyamatos fejlődéséhez*”. [1] A NATO 2003 óta irányítja az ISAF-ot. Arra törekednek, hogy Afganisztán demokratikus, békés átmenetét biztosítsák és hozzájáruljanak az önálló afgán kormány stabil működéséhez, a nép védelméhez, ami 2014 után várható NATO erők kivonulása után stabil, biztonságos és demokratikus rendszer működését teszi lehetővé Afganisztánban. Jelenleg 28 PRT működik az országban, ezek a PRT-k katonai és civil személyek kicsi csoportjai, amelyeknek a feladata – Afganisztán különböző tartományaiban működve – hozzájárulni a térség biztonságához, biztosítani az újjáépítési-, humanitárius-, és segélyezési tevékenységeket.

¹ Phd., ny. alezredes

² Lektorálta: Dr. Restás Ágoston, egyetemi docens, mb. tanszékvezető, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Katasztrófavédelmi Intézet Tűzvédelmi és Mentésirányítási Tanszék, arestas@r-fire.hu

1. ábra A 28 ISAF PRT elhelyezkedése (Forrás: isaf.nato.int.)

A Magyar Honvédség részvétele az afganisztáni PRT-kben politikai-, gazdasági (pénzügyi)-, katonai-, kulturális-, és civil együttműködést jelent. Ezekkel a területekkel a cikkben nem szándékozom részletesen foglalkozni. Az afganisztáni küldetés veszélyes küldetés, eddig 6 fő nem tért vissza élve – ezért a felkészítésnek kiemelt feladata van minden területen.

A TANFOLYAMOK ELINDÍTÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE

A PRT nem szervezetszerű tűzoltó tanfolyamok megtervezésére, megszervezésére és végrehajtására azért volt szükség, mert a Magyar Honvédség Afganisztánban működtet Tartományi Újjáépítő Csoportot (PRT).

2. ábra Camp Pannónia, Baghlan, Pol-e-Khumri (Forrás: honvedelem.hu)

A PRT személyi-, anyagi-, és technikai szempontból is veszélyeket hordoz magában (helikopter leszállóhely, üzemanyagtöltő, veszélyes anyagok tároló helyei stb). Mivel önálló, független tűzoltó szervezettel nem rendelkezik, ezért a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnoksága nem szervezetszerű tűzoltó alegység működtetését rendelte el. Ebben az alegységben résztvevő katonák a kinti eredeti beosztásuk ellátása mellett riasztás esetén tűzoltó feladatokat is ellátnak. Ezek felkészítését szükséges végrehajtani évente kétszer 20-20 fővel.

A TANFOLYAMOK IGÉNYLÉSE, MEGTERVEZÉSE, MEGSZERVEZÉSE

A tanfolyamok megtervezése, megszervezése nagy körütekintést igényelt a megrendelő (MH Összhaderőnemi Parancsnokság) és a végrehajtó (Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem ((ZMNE)) Bolyai János Hadmérnöki Kar (BJHK) Repülőműszaki Intézet, majd később ZMNE BJHK Repülő-, és Légvédelmi Intézet (RLI). 2011-től ZMNE Hadtudományi -, és Honvédtisztai Kar (HHK) Katonai Üzemeltető -, és Logisztikai Intézet (KÜLI) Katonai Repülő-, és Légvédelmi tanszék) részéről.

A tanfolyamok igénylése

A tanfolyamokat a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság igényelte – az éves PRT váltásoknak megfelelően - a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemtől azzal a kéréssel, hogy a tanfolyamokat a Bolyai János Katonai Műszaki Kar szolnoki campusán hajtsák végre. Az Összhaderőnemi Parancsnokság tűzvédelmi főtisztje előzetesen egyeztetett a tanfolyamot felvállaló tanfolyam vezetőjével és az intézet igazgatójával. A tanfolyamok betervezésre kerültek a Honvédelmi Minisztérium beiskolázási tervébe és a minisztérium a tanfolyamok költségeit az egyetem költségvetésébe biztosította. 2010-ben egy plusz tanfolyam került igénylésre, mert az eredeti tanfolyamon részt vettek száma nem biztosította volna kint a tűzoltási szakfeladatok maradéktalan végrehajtását. Erre az Összhaderőnemi Parancsnokság külön pénzkezetet biztosított az egyetem részére és külön szerződést kötött a tanfolyamra.

A tanfolyamok megtervezése

A tanfolyamokat – mivel 2005-ben az utolsó oktató is nyugdíjba ment, aki a repülőtéren tűzoltó szakmai képzést vezette – a ZMNE állományában nem oktatói beosztásban dolgozva, Szolnokon a repülőbázison a Repülőműszaki Oktatásbiztosító Központ középfokú tűzvédelmi tanfolyamot végzett szakemberével együtt tervezte meg az Összhaderőnemi Parancsnokság által kiadott általános és szakmai követelmények alapján. A parancsnokság tűzvédelmi főtisztjeivel együttműködve pontosításra kerültek a tanfolyamok főbb témakörei, óraszámai, melyek végleges formában meghatározásra kerültek a követelményekben. A két fő elkészítette a tantárgyprogramot, amely alapján megkezdődhetett a tanfolyamok tervezése. Az elméleti foglalkozásokhoz alapvetően – a két főn kívül – az oktatást vállaló külső szakemberek kerültek betervezésre.

A gyakorlati foglalkozásokhoz – az elméleti foglalkozásokra tervezettekén kívül a ZATU (Zászlóalj Autonóm Tűzoltó Utánfutó) is biztosításra került. A tanfolyamok 8 napra kerültek betervezésre, összesen 60 órában. Ez napi 8 óra elfoglaltságot jelentett a hallgatók számára és

a vizsga az utolsó napra lett tervezve. Elég feszített ütemű volt a hallgatók számára, mert a napi 8 óra tanulás után kellett a szabadidőt feláldozva felkészülniük a vizsgára

A tanfolyamok megszervezése

A tanfolyamokhoz a tantermeket Szolnokon az intézet biztosította az oktatástechnikai eszközökkel (számítógép, projektor stb.) együtt. Az oktatók megkapták a tanfolyam vezetőitől az oktatandó tananyag tartalmát, az oktatás idejét, az elvárt követelményeket, ők pedig megadták a tanfolyam vezetőinek a vizsgára javasolt kérdéseket. A külső oktatókat és az általuk leadott órákat rögzítették a NEPTUN rendszerbe, mert csak ezek alapján lehetett elszámolni a részükre az óradíjakat – amelyekre a tanfolyam megkezdése előtt szerződést kötöttek az egyetemmel. A szerződések megkötése csúszott a ZMNE átalakítása és egyéb szabályozások miatt. Ezek mind befolyásolták az addigi olajozott szervezést.

A TANFOLYAMOK KÖVETELMÉNYEI

A tanfolyam tervezésre került a 17/2003. (HK.) HM KÁT-HVKF együttes intézkedés, a HM HVK. Főnökének 326/2001. (HK. 1/2002.) intézkedése a „Magyar Honvédségnél folytatott felkészítés és kiképzés középtávú célkitűzéseiről és követelményei”-ről, a NATO AFS, III., VI. kötet, a NATO STANAG 3712 CFR (Ed. 6.), 3861 CFR (Ed. 5.), 3863 CFR (Ed.2.), 3896 CFR (Ed.4.), 3929 CFR (Ed. 5.), 7048 CFR (Ed. 3.), 7133 CFR (Ed. 2.), 7145 CFR (Ed. 3.), 7162 CFR (Ed. 1.), az 1996. évi XXXI. törvény „A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról”, valamint a 31/2001 (XII. 28.) HM rendelet „A tűzvédelem és a műszaki mentés honvédelmi ágazatra vonatkozó különös szabályairól”, valamint az MSZK 1123/2002., a 118/1996. (VII. 24.) kormányrendelet, a 32/2002. (XII. 12.) BM rendelet, valamint a 16/2003. (IV. 18.) BM rendelet alapján. A 18/2008 (08. 06.) HM rendelet: A tűzvédelem és a műszaki mentés honvédelmi ágazatra vonatkozó különös szabályairól.

Szakkövetelmények

A tanfolyamon meg kellett ismerni a hallgatóknak az 1996.évi XXXI. törvény A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról és a 31/2001 (12.28) HM rendelet: A tűzvédelem és a műszaki mentés honvédelmi ágazatra vonatkozó különös szabályairól, a ZATU működési elvét, alkalmazását tűzoltás során. Az Összhaderőnemi Parancsnok követelményeit 234/99/2007: A katonai objektumok tűzvédelmét külföldön végrehajtott katonai tevékenységek esetén. A különböző tűzoltó eszközöket, az oltástechnikákat, az egyéni védőeszközöket. A NATO AFS III. és VI. kötetet.

Általános-, szakmai-, tanfolyami-, és vizsgakövetelmények

Az általános követelmények alapján: a Tartományi Újjáépítő Csoportba (PRT) beosztott nem szervezetszerű tűzoltó rendelkezzen a feladatokhoz való pozitív hozzáállással, kiemelkedő felelősség tudattal, lényeglátással, kreativitással, problémafelismerő és megoldó képességgel, kockázat-felismerési és gyors döntési képességgel, adaptáló, szervező, koordináló, és kommunikációs képességgel. Legyen bátor, megbízható, és etikus. Legyen képes jártasság szintjén

adaptálni a megszerzett ismereteket, legyen képes a pszichikai és a fizikai megterhelések elviselésére. Rendelkezzen magas fokú végrehajtói képességgel.

A szakmai követelmények alapján: az elsajátított ismeretek alapján legyen képes: a rendszersített ZATU-val és más tűzoltó eszközökkel légi jármű balesetkor a közvetlen és közvetett életveszélyben lévő emberek mentésére és a tűz oltására, a tüzeseteknél a közvetett és közvetlen életveszélyben lévő emberek mentésére, az anyagi javak védelmére, a tűz terjedése megakadályozására és a tűz eloltására, a közvetlen tűz- vagy robbanásveszély esetén a biztonsági intézkedések végrehajtására.

Tanfolyami és vizsga követelmények: a hallgatóknak a tanórák 75%-án kötelező volt a részvétel. Hiányzás csak külön egységparancsnoki kérésre, vagy betegség esetén volt megengedhető. Mindkettőről írásbeli igazolást kellett hozni. A tanórákon kötelező volt a hallgatóknak jegyzetelni, ha az oktató tanár feladatot szabott, akkor azt a hallgató köteles volt a legjobb tudása szerint elvégezni. A vizsgára csak az a hallgató volt bocsátható, aki a tanórák 75%-án részt vett és az oktatói kollektíva az oktatási tapasztalatok alapján alkalmasnak találta a hallgatókat a vizsgára.

A vizsgabizottság elnöke: az Összhaderőnemi Parancsnokság állományából a legmagasabb szakmai képesítéssel rendelkező főtsízt volt. A vizsgabizottság tagjai az oktatói állományból kerültek ki. A vizsgán a hallgatók a következő főbb ismeretekből vizsgáztak: megelőző tűzvédelem, tűzoltási és mentési ismeretek, szerelési ismeretek, ZATU és egyéb tűzoltó eszközök (felszerelések), éles tűzoltási gyakorlat.

3. ábra A tanfolyamon még teljes létszámmal, de ... (Forrás: Baksi örgy. 2011.7.13.)

AZ ELMÚLT ÉVEK TANFOLYAMAINAK TAPASZTALATAI

A három év alatt a tanfolyamok mind különböztek egymástól valamiben, nem voltak egyformák. Ez megmutatkozott a felkészítés formáiban, a tanulásban és az elért eredményekben.

A tanfolyamok indításának tapasztalatai

A három év alatt 7 tanfolyam végzett, ez évi két tanfolyam, plusz 2010-ben egy kiegészítő tanfolyam. A 2009. évben 2 tanfolyam indult 37 fővel, 2010-ban a 3 tanfolyam került beiskolázásra 40 fővel – itt a kiegészítő tanfolyamra azért volt szükség, mert az első tanfolyamra beiskolázottak létszáma nem biztosította az Afganisztánba tervezett állományból a nem szervezetszerű felkészítésen résztvevő létszámot. Tehát a megrendelő a saját maga által kért létszám keretét csak egy tanfolyamra nem tudta feltölteni. A tanfolyamra beiskolázottak közül 1 főnek (kötelező előírás!) mindig volt középfokú tűzvédelmi vizsgája, általában 5-10% rendelkezett valamilyen tűzvédelmi felkészítés utáni tapasztalatokkal, a tűzvédelemmel mintegy 40-50%-uk került már kapcsolatba (főleg a raktárosi beosztást betöltők), 20% egyéb beosztásból jött- kevés tűzvédelmi ismerettel, 5-10% ismétlő és a maradék 10% kevés katonai tapasztalattal rendelkezett.

A tanfolyamok oktatási tapasztalatai

Az általános követelmények ismertetése során kiderült, hogy minden egyes követelményt külön el kell magyarázni, mert újdonság volt a számukra – főleg azt kellett tisztázni, hogy hősökre nincs szükség tűzoltási feladatok végrehajtása során, csak élő katonákra. Az előadások során a hallgatók nagy odafigyeléssel próbálták megérteni a számukra idegen szakkifejezéseket, fogalmakat. Felismerték az előadások során, hogy rájuk az esetlegesen végrehajtásra kerülő tűzoltási-, mentési feladatok során milyen nagy felelősség hárul, melyet csak egymást segítve tudnak hatékonyan végrehajtani. Az elméleti foglalkozások jól alapozták meg a gyakorlati foglalkozásokat. Az ellenőrző foglalkozásokon – mely alapvetően az elméleti foglalkozások anyagát ölelte fel – általában a hét tanfolyamon – 3,2-3,6-os átlageredmény született.

4. ábra ZATU elméleti oktatás (Forrás: Baksi örgy .)

A gyakorlati foglalkozásokon a hallgatók nagy aktivitással dolgoztak és először sok hibával, amit a foglalkozás vezetők azonnal javítottak. A többszöri gyakorlás során már kevesebb hibát vétettek. A gyakorlati foglalkozások kiemelt részét képezték a tömlőszerelési és a ZATU foglalkozások. Mivel az afganisztáni táborban a ZATU a fő tűzoltó eszköz, ezért ennek a tűzoltó utánfutónak a használatát jól be kellett gyakorolni, hogy majd kint a táborban – ha szükség lenne rá – hatékonyan tudják alkalmazni. A gyakorlati foglalkozásokon a foglalkozásvezetők kiemelt figyelmet fordítottak a sérülések, balesetek megelőzésére – mivel a hallgatók nem eredeti tűzoltók voltak. A 7 tanfolyamon baleset és sérülés nem történt. A gyakorlati foglalkozásra a koronát az éles tűzoltási gyakorlat tette fel, ahol már elég „meleg” helyzetekben kellett a tűzoltási feladatokat végrehajtani.

5. ábra Éles tűzoltási gyakorlat.(Forrás: Baksi örgy.)

A tanfolyamok vizsgatapasztalatai

A hallgatók felkészítése a vizsgára minden tanfolyamnál megtörtént, a vizsgán mégsem tudta minden hallgató maximálisan meggyőzni a vizsgabizottságot a fellépésével és a feleletével az *elméleti vizsgán*. Szöges ellentéte volt egyes halkan hebegő vizsgázó az elvileg bátor leendő nem szervezetszerű tűzoltónak. Időnként meglepődött az a vizsgázó, akivel újra elmondattuk azt, hogy mit mondott előtte- nem akarta elhinni, hogy tényleg ő *kreálta a csodálatos megállapításokat*. Az elméleti vizsgán a vizsgázók 40%-a talpraesetten-, 40%-a megfelelő meggyőződéssel-, és 20%-a félénken vizsgázott. Érdekesség, hogy az első tanfolyamon nem volt jeles vizsgaeredmény. A tanfolyamot minden beiskolázott minimum elégséges vizsgaeredménnyel befejezte, nem volt szükség pótvizgára. A vizsgáról nem hiányzott senki.

Tanfolyamok vizsgaátlaga 3,0 és 4,2 között mozgott. A hét tanfolyam vizsgaátlaga: 3,72 volt.

Az *írásbeli vizsgán* a vizsgázók 40%-nál a problémát az jelentette, hogy nem használták helyesen a tűzoltó szakkifejezéseket, 5-10%-a félreértette a kérdést, 3-5% nem válaszolt minden vizsgakérdésre. A vizsgabizottság által feltett kérdésekre 60%-ban helyes választ adtak, 30%-ban újabb kiegészítő kérdést kellett adni a vizsgázóknak és csak 5-10% adott helytelen választ.

6. ábra Helikopter leszállás tűzvédelmi biztosítása a PRT-ben.(Forrás: haborumuveszete.hu)

AZ OKTATÁS ÉS A VALÓSÁG ÖSSZHANGJA

A tábor területe és a területen telepített különböző objektumok, technikai eszközök és emberi létszám problémái. A tábor tűzvédelmét 1+5 fős létszámú nem szervezetszerű tűzoltó raj látja el. [2] A tűzoltó felszerelés 1 db ZATU és 2 db hollandok által hátrahagyott motoros fecskendő, a tűzoltásra kijelölt állománynak tűzoltó védőöltözet és légzőkészülék. A helikopter leszállóhely tűzoltói képesség biztosításához a STANAG 7206 Ed. 1) 20. pontját, a tűzoltó erőeszköz biztosításához a MSZK 1123/2005 szabványt kellene alkalmazni. A tűzoltó védőruha fényvisszaverő felületeinek hatásai. Téli időjárási viszonyok közötti tűzoltás problémái. A helyi afgánok „tűzbiztos” tevékenységei.

A TANFOLYAMOK JÖVŐJE

Évente 2 tanfolyamot maximum 20 -25 fővel szükséges kiképezni, amíg a Magyar Honvédség a PRT-t működteti Afganisztánban. 2012-ben még nem lehetett a HM beiskolázási tervében szereplő tanfolyamokat tervezni, mert az előző évekkel ellentétben a Nemzeti Közsolgálati Egyetem nem tudta biztosítani, a 2 fő külső oktatónak az óradíját. Belső oktatóval nem lehet megoldani, mert a Hadtudományi és Honvédtiszti karnak nincs egyetlen olyan oktatója sem (nincs szervezve), aki a nem szervezetszerű tűzoltó állomány szakmai felkészítését végezné (a ZMNE-nek 2005 óta nem volt!) csak nyugállományú szakemberek voltak és vannak. Két rossz megoldás van: egyik, hogy csapatszinten megoldják a felkészítést oktatási tapasztalattal nem rendelkező szakemberekkel – viszont a repülőeszközökkel és a ZATU-val való gyakorlást csak Szolnokon lehet végrehajtani, mert itt vannak eszközök, vagy a másik, hogy a Katasztrófavédelemmel oldatják meg – de azok nem ismerik a PRT tábori körülményeit, a kato-

nai repülőeszközöket és a zászlóalj autonóm tűzoltó utánfutót, mert a tűzoltóságoknál ilyen eszközök nincsenek. Ezek hatékonyságát nem kell ecsetelni. Van egy jó megoldás: A PRT tanfolyamot nem kell a HM beiskolázási tervében az egyetem pénzügyi tervében biztosítani, hanem - mint 2010-ben – külön szerződést kell kötni az egyetemmel a képzésre az MH PRT pénzügyeit felügyelő MH alakulatnak és a külső oktatókkal megoldható az eddigi színvonalon, vagy külső „céggel” szerződést kötni – ugyanazon oktatók bevonásával.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] SZIJ Dóra: A biztonság, a fejlődés és a fejlesztés dilemmája - A PRT koncepció lényege és megvalósulási formái a NATO afganisztáni szerepvállalásában – <http://www.biztonsagpolitika.hu> – 2011.július 17.
- [2] 102/2008.(HK.15) HM intézkedés 11/c pont